

กิเลสหลอก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๖

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนะ ตั้งใจฟังธรรม ธรรม เราแสวงหาธรรม ธรรมเป็นของที่ประเสริฐมาก เพราะเป็นสถานะที่ลึกซึ้งมาก ธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งมาก นักวิทยาศาสตร์พยายาม คิดค้นกันนะ คิดค้นสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่โลก เขาคิดค้นทฤษฎีสิ่งที่มีอยู่ แร่ธาตุ สิ่งที่มีอยู่ แต่เขาพยายามค้นคว้าสิ่งนั้นมาให้ประโยชน์

นี่เหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมนะ ธรรมนี้เป็นของที่ ประเสริฐมาก เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้หรือตรัสรู้ก็มีอยู่แล้ว แต่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถตรัสรู้ได้เพราะสร้างมาไง สร้างบุญญาธิการมา เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ไปศึกษากับคนอื่น ไป ศึกษาที่ต่างๆ

ทุกคนเวลาออกแสวงหา หวังพึ่งครูบาอาจารย์ หวังพึ่ง แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ มันก็ต้องมีอยู่ หวังพึ่งครูบาอาจารย์ แต่สุดท้ายแล้วมันก็ต้องเป็นเราผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เอง ประพฤติปฏิบัติเองนะ แต่! แต่เพราะมีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มี อยู่แล้ว ศาสนธรรมคำสั่งสอนนี้ตรัสไว้ชอบแล้ว สิ่งนี้ถ้าเราปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เราต้องมีความสุข

สิ่งที่ความสุขนะ ศาสนาพุทธเราเนี่ย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีครูไม่มี อาจารย์ มีครูก็มีแต่กิเลส สิ่งทีกิเลสพาไป เห็นไหม กิเลสมันหลอกใจ มีแต่สิ่งทีกิเลส หลอก หลอกพวกมันอยู่นะ แต่เขาก็ว่าเขาเป็นศาสดา เป็นผู้สอน

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเรียนกับเขาแล้ว สิ่งนั้นมันไม่จริง มันโดนกิเลสหลอก มันซึมซับอยู่ในหัวใจ จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ท่านเป็นผู้ค้นคว้าเอง หาเอง ไม่มีใครสอนไง สยัมภู ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง สิ่งนี้มันถึงเป็นสิ่งที่ว่าสำคัญมาก

แล้วเรามีครูมีอาจารย์ เวลาว่าสัปปายะ เห็นไหม ครูบาอาจารย์นี้สำคัญที่สุด สำคัญ สำคัญเป็นผู้ชี้แนะ ชี้แนะให้เราก้าวเดินตามเข้าไปถึงในหัวใจของเรา เข้าไปถึงในหัวใจนะ ไม่ใช่ส่งออก สิ่งที่ส่งออก มันจะส่งออกไปตามความคิดของเขา ความคิดนี้ส่งออกไปหมดเลย กิเลสมันหลอกนะ หลอกทุกคน

เวลาคนเขาหลงไปกับกิเลส คนที่ไม่ประพฤติปฏิบัติ คนที่เขาไม่เข้าใจ เห็นไหม เขาใช้ชีวิตเขาไปวันหนึ่งๆ นี่กิเลสมันหลอก ให้นอนจมอยู่กับความคิดของตัวเอง นอนจมอยู่กับสมบัติ นอนจมอยู่กับชีวิต ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้ต้องดับขันธุ์ ต้องตายไปทุกชีวิต เกิดมาแล้วต้องตายทั้งหมด

สิ่งที่ต้องตายไปนะ ถ้าขวนขวายสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้น ขวนขวายเรื่องของโลกก็จะได้เรื่องของโลกไป ขวนขวายเรื่องของธรรม ออกประพฤติปฏิบัติ เป็นสิ่งที่เขาว่านะ ผู้ที่ออกปฏิบัติ พระออกบวชนี้ เขาบอกว่า “คนที่ไม่สู้โลก คนหนีความจริงใจ”

แต่เขาไม่เข้าใจเลยว่าพระเราต่างหากเป็นนักรบ ออกหาความจริงใจ ความจริงสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรม ใครๆ เขาก็หาได้ พิสูจน์กันได้ แต่สิ่งที่เป็นนามธรรม มันโดนกลบไว้ไง กิเลสมันหลอกไม่ให้เราค้นคว้า ไม่ให้เราเข้าหามันภายในเลย มันพยายามคิดถึงแต่สิ่งภายนอก คิดถึงสิ่งที่ว่ามันพึ่งพาอาศัยกัน เห็นไหม สิ่งพึ่งพาอาศัยกันก็เข้าใจว่าเป็นความจริง เข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นสมบัติ เป็นของๆ เรา

ไม่เป็นของเราซักอย่างหนึ่ง ถ้าตามสภาวะธรรมตามความเป็นจริงที่เห็นจริงแล้ว จะไม่มีสิ่งใดเป็นของเราเลย มันเป็นของสมบัติกลาง เป็นสมบัติของโลกเรา เราสังเกตได้ไหม เด็กที่มันยังไม่เกิดมา ของในโลกนี้ก็มียู่แล้ว เด็กเกิดมาก็เกิดมาท่ามกลางธาตุ ๔ สิ่งนี้มียู่แล้ว แล้วเขาเพียงแต่ว่าเกิดขึ้นมาก็ศึกษาเล่าเรียนในชีวิตของเขาขึ้นมา เพื่อดำรงชีวิตของเขา สิ่งนี้มนุษย์สมบัติ มีประโยชน์มาก มีสมบัติเป็นอริยทรัพย์นี้มีประโยชน์มาก

ถ้าประโยชน์ของโลก มันก็ใช้ประโยชน์ของโลก ตายไปชีวิตหนึ่งๆ เขาเวียนไป ถ้าไม่มีศาสนานะ คนจะทำความดีมันก็ได้ดี คนทำชั่วก็ได้ชั่ว แต่ถ้ากิเลสมันหลอกนะ คิดดูสิ มันปิดบังนะ ให้คิดผิดใจ ว่าความผิด ความชั่วเป็นความปรารถนา ความดีนี้ไม่สมประโยชน์เรา

มันต้องตัดแปลงตนใจ สิ่งใดที่ขัดใจตัว ตัวไม่ชอบแล้ว ถ้าสิ่งใดมันตามใจตัว มันตามใจตัวมันก็ตามใจกิเลส กิเลสมันพอใจสิ่งนั้น มันไปพล่าไปไ้ว่าความเห็นของเขา ความเห็นของเขา ดูสิ ดูสมัยพุทธกาล เห็นไหม เดียรถีย์เป็นนักบวชนะ เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แต่เวลาเขาต้องการเอาชนะคะคานกันใจ เห็นศาสนาพุทธเรานี้เจริญรุ่งเรืองมาก เจริญรุ่งเรืองเพราะเหตุใด

เจริญรุ่งเรืองเพราะมีพระโมคคัลลานะ อัครสาวกเบื้องซ้าย จะไปสวรรค์ ไปอินทร์ ไปพรหมมากี่แล้วแต่ มาบอก เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พยากรณ์ว่าใช่ตามนั้น ใช่ตามนั้น เขาอ้างคนใจ ใจคนให้ฆ่านะ ใจคนให้ฆ่าพระโมคคัลลานะ

ความคิดของเขา เห็นไหม คิดผิดไปไ้ ทั้งๆ ที่เป็นนักบวชนะ ทั้งๆ ที่ว่าเป็นนักบวชแสวงหาคุณความดีนะ แต่ทำไมอ้างโจรมาฆ่าพระโมคคัลลานะ.. เวลาความคิดผิด กิเลสมันหลอกเห็นไหม มันไปพล่าไป โลกเขาเวลาเขาหลอกกันนะ เขามีเล่ห์เหลี่ยมกัน เขาต้องคนอื่นหลอก เห็นไหม

ถ้าคนอื่นหลอกเรา เราก็อ้างว่ามันเป็นคนอื่นหลอกเรา แต่ตัวเราหลอกเรานี้ มันหลอกเรา เห็นไหม ถึงว่าเป็นนักปฏิบัติด้วย แต่เวลาเพราะอยากไปพล่าไปไ้ เห็นชั่วว่าเป็นความดีใจ เห็นการฆ่าเขาเพื่อจะสมประโยชน์กับศาสนาของตัวเอง ลัทธิของตัวเอง ใจคนไปทำลายคนอื่น ฆ่าเขาตายมันเป็นคุณงามความดีที่ไ้ไหน

นี่กิเลสหลอก หลอกขนาดนั้นนะ หลอกหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ออกไปทำ ความชั่วขนาดนั้น ทำความชั่วเลย แล้วของเรานะ เราจะประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เราต้องไม่ให้กิเลสหลอกเรา ถ้ากิเลสมันหลอกเรา เราก็อ้างจะต้องหมุ่นเวียนตามอำนาจของกิเลสมันไป ถ้าเราจะไม่ให้กิเลสหลอกเรา เราต้อง! ต้องยึดธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมเอาไว้แล้ว ธรรมเนียม ๔๐ ห้อง พุทธานุสติ ชัมมานุสติ ตังฆมานุสติ สิ่งนี้ เรากำหนดพุทโธ พุทโธ ขึ้นมา เพื่อจะให้กิเลสมันยุบยอบลง ให้กิเลสไม่มีอำนาจเหนือเรา กิเลสนี้มันมีอำนาจเหนือเรา แล้วมันก็ข่มขี้ใจเรานะ

ถ้าพุทโธเราไม่สืบต่อ ไม่ต่อเนื่อง มันก็แข็งแรง มันแข็งแรงแล้วมันคิดไปนะ เราทำไมต้องมาทุกข์มายาก ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะคิดมากเลยว่า ทำไมเราต้องมาทุกข์มายาก คุณอื่นเขา เขาไม่ต้องทุกข์ต้องยากอย่างเรา เขาก็มีความสุขในชีวิตเขาได้

เวลากิเลสมันคิด มันคิดอย่างนั้นนะ คิดว่าอยากอยู่สุขอยู่สบาย เราเกิดมาเป็นมนุษย์ มันจะสุขสบายไปไหน ในเมื่อมันมีธาตุ ๔ มันบกพร่องอยู่ มันต้องหาสิ่งใดมาจุนเจือมันตลอด สิ่งนี้ต้องจุนเจือกันไป มันทุกข์มันยากโดยธรรมชาติของมัน มันมีอยู่โดยดั้งเดิม แล้วกิเลสตัณหา มันก็ทับถมไป อยากสิ่งที่ว่ามันพอใจ อยากกินสิ่งที่ดีๆ อยากกินที่มันพอใจ อยากไปทั้งหมดเลย

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “มันเป็นการเหยียวยากันเฉยๆ” นักบวชเรา เห็นไหม กินเพื่อดำรงชีวิต แต่ทางโลกเขากินเพื่อเกียรติ กินเพื่อกาม กินเพื่อบำรุงกิเลส กินเพื่ออย่างนั้นทั้งหมดเลย เวลามันบอด บอดอย่างนั้นนะ โลกนี้มีดีบอด แต่เขาเข้าใจว่าเขาเจริญรุ่งเรือง เขาเข้าใจว่าเขามีความสุข เขาได้ปรนเปรอชีวิตของเขาอย่างนั้นแล้วเขามีความสุข

สิ่งนั้นมันเป็นอำนาจวาสนาของแต่ละบุคคล กษัตริย์ แพศย์ ศูทรต่างๆ ทุกคนถึงที่สุดต้องบ่าหน้าไปสู่ความตาย สิ่งนี้จะปรนเปรอขนาดไหน มันก็เป็นสิ่งที่ว่าต้องบ่าหน้าไปสู่ความตาย

แต่หัวใจนะ หัวใจที่ไม่เคยตาย สิ่งนี้ ปฏิสนธินะ เวลาเข้ามาเกิดในครรภ์ของมารดา ไปเกิดบนอินทร์ บนพรหม เวลาเขาเกิดขึ้นมา ใจดวงนี้ไปเกิดตลอด สิ่งนี้ไม่เคยตาย ทำไมไม่บำรุงบำเรอสิ่งนี้ล่ะ ถ้าบำรุงบำเรอสิ่งนี้ขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามาใจ สิ่งนี้ต่างหากไม่เคยตาย สิ่งนี้ต่างหากที่เป็นประโยชน์

ถ้าคนเราเกิดมาสร้างบุญกุศล เขาก็จะได้เกิดเป็นมนุษย์สมบัติอีก ได้เกิดเป็นเทวดาอีก ได้เกิดเป็นอินทร์ เป็นพรหมของเขา แล้วแต่อำนาจวาสนาของเขา แต่ถ้าเขา

เพลิดเพลินในโลกเขา เห็นใหม่ แล้วโพล่ กิเลสมันหลอก ทำความชั่วตามอำนาจของกิเลส มันจะไปไหน มันก็ตกนรกหมกไหม้ไป ก็ว่าสิ่งนั้นไม่มีใจ เกิดมาเท่านั้น

ในลัทธิในครั้งพุทธกาลก็มีลัทธิหนึ่งเห็นใหม่ ใช้ชีวิตเรานี้ ปรนเปรอมา บำรุงบำเรอด้วยกามนะ ๕๐๐ ชาติแล้วจะสิ้นไป ความคิดของเขาอย่างนี้ก็มี ในครั้งพุทธกาล ในเดียรถีย์ ในลัทธิต่างๆ เขามีความคิดอย่างนี้มาทั้งนั้นล่ะ

แล้วเราก็มามีในความคิดของเราเอง เราต่างหากฆ่าเราเอง ฆ่าเราด้วยความคิดของเรา เวลามันคิดอย่างนั้นแล้วมันก็มีคบอด มันก็ไม่มีกำลังใจใจ มันไม่ต้องการทำอะไร มันต้องการความสะดวกสบาย ประพฤติปฏิบัติที่ต้องการความสะดวกสบาย เห็นใหม่

ประพฤติกปฏิบัติ.. ดูสิเวลาเขาพิจารณา คนใช้ที่ว่าเขาเป็นผู้พิจารณา เขาพิจารณากลับๆ ก็หลอกกว่าพิจารณา เวลาเขาพิจารณากลับๆ เข้าไปนะ ในการประพฤติกปฏิบัติก็เหมือนกัน เวลาเราคิดของเรากิเลสมันบอกว่ามรรคผลไม่มีแล้ว ทำไปปฏิบัติไปเสียเปล่า แต่เวลาเราพิจารณากลับ มันไม่มีเลย แต่เราอุปาทานว่าได้พิจารณาเข้าไป มันก็พินได้ มันก็เป็นอุปาทานยึดมั่นของมันได้

แต่ถ้าเราพิจารณาของเราโดยที่เป็นคุณภาพ ยาของเราเป็นยาแก้ไข้ ยาแก้กิเลส “ธรรมโอสถ” ถ้าเราคิดของเรา เห็นใหม่ ในการประพฤติกปฏิบัติอย่าให้กิเลสมันหลอก ถ้ากิเลสมันหลอก มันต้องการความสะดวก ต้องการความสบาย ต้องการเป็นวาระใจ

ถ้าเรายังไม่ได้สวตมนต์ เรายังไม่ได้นั่งสมาธิ เรายังพักผ่อนไม่ได้ เราต้องทำก่อนนี้ทำตามกิเลสที่มันเปิดทางไว้เลย ทำแบบเราพิจารณากลับๆ มันจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย มันได้ประโยชน์ ก็ได้ประโยชน์ที่ว่าเราว่าเราได้ทำคุณงามความดีแล้วไง นี่ปฏิบัติบูชา ว่าเราได้ปฏิบัติบูชาของค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เราได้ประพฤติกปฏิบัติคุณงามความดี นี่กิเลสมันหลอก มันหลอกอย่างนั้นไง

เราทำของเรา มีกำหนดเวลา ไม่ต้องไปคิดเลย ถ้ามีสติอยู่เรากำหนดพุทโธ พุทโธ ตลอด หรือเราตั้งสติไว้ ดูความคิดของเราเข้ามาตลอด เราปฏิบัติของเรา ให้มันเป็นปัจจุบันธรรม สิ่งที่เป็นปัจจุบัน เรื่องของใจ เรื่องของโลก เราคิดออกไปตามกระแสโลกตามวัตถุ มันยึดได้ไปหมดเลย สิ่งนี้มันเป็นความยึดได้

แต่เวลาเรา เรื่องของใจนะ ถ้าเราจะพัฒนาใจของเรา ใจของเราเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม เวลามันย้อนกลับเข้ามา มันจะจับต้องสิ่งใดได้ละ มันจะเห็นสภาวะสิ่งใด มันถึงจะเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นสัมมาสมาธิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางไว้เป็นหลัก เห็นไหม ว่าเป็นปัจจัยตั้ง ต้องรู้ตามหลักความเป็นจริงว่าสติ สมาธิ เรามืออยู่ แล้วเราย้อนกลับเข้าไป เราจับต้องสิ่งนี้ได้ เป็นปัจจัยตั้ง ไม่ใช่สิ่งเพื่อฝัน

ถ้าเราเพื่อฝัน เห็นไหม สุขุมปัญญา เราอ่านแผนที่แล้วเราก็จินตนาการ นี่เราจินตนาการน้ำกลั่นใจ ว่าเราจะต้องทำอย่างนั้น อารมณ์จะเป็นสภาวะแบบนั้น สุขุมปัญญา จินตมยปัญญา มันก็เป็นสภาวะแบบนั้นอยู่ตลอดไป มันให้กิเลสมันหลอกในการประพฤติปฏิบัติ ว่าสิ่งนี้เป็นนามธรรม

มันใคร่ครวญอะไรก็แล้วแต่ เราใคร่ครวญเป็นสภาวะธรรม มันปล่อยวางเข้ามา มันคิดต่างๆ เห็นไหม เราคิดวิตถวาทกรรมเรื่องต่างๆ เรื่องสภาวะธรรมขึ้นมา พอคิดขึ้นมา มันมีความคิดไป พลังงานมันเกิด สิ่งนี้พลังงานมันเกิด มันคิดออกไปมันก็ปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา มันจะปล่อยวาง

ถ้ามันคิดนะ มันคิดแล้วมันมีความสุขใจ มันเข้าใจแล้วมันก็ปล่อย ปล่อยสิ่งนั้นนะ นี่จินตมยปัญญา แล้วถ้าเกิดภาวนามยปัญญา จะเกิดอย่างไรละ ถ้ามันจะเกิดภาวนามยปัญญา จิตมันต้องสงบตัว เห็นไหม เราทำความสงบของเราเข้ามา อย่าให้กิเลสมันหลอกเรานะ

เวลากิเลสมันหลอกเรา เราทำคุณงามความดีต่างๆ เราก็หวัง เราคาดหวังหมายของเราไป มันยึดไป มันยึดใจ ตีก็ตีคิด ชั่วก็คิด ชั่วเห็นไหม ความไม่พอใจ ความทุกข์ต่างๆ มันติดของมันเองโดยธรรมชาติของมัน เราปลดปล่อยไม่ได้ เราเอาชนะเราไม่ได้ไง

สิ่งนี้เป็นความผิด เราก็ว่าสิ่งนี้มันเป็นความไม่ดี เราไม่น่าทำเลย ทำไมมันพอใจละ มันคิดมันก็เป็นมโนกรรมแล้ว ถ้าเราคิดนะ สิ่งที่เราคิด สิ่งที่ไม่เป็นคุณงามความดีมันคิดขึ้นมาละ มันคิดตลอดไป ชั่วก็คิด ตีก็ตีคิด ติดกันไปหมดเลย มันเป็นเรื่องของโลกเขา

ถ้ามันทำสัมมาสมาธิเข้ามาละ มันสงบตัวเข้ามา สงบตัวเข้ามา มันต้องมีสติตลอดนะ สติของเราจะตามรู้ความรู้สึกของเราตลอด สิ่งที่อยู่ตลอด ให้มันสงบตัวเข้าไป มันจะ

สงบได้มาก ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ มันจะสงบเข้ามา ถ้าสงบแบบมีสติ มีสัมปชัญญะ มันเป็นความจริงใจ

สิ่งที่เป็นความจริง มันเป็นนามธรรม เราก็จับต้องสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ เรามีความสัมพันธ์ธรรมกับหัวใจมันสัมพันธ์กัน สมาธิธรรมสัมพันธ์กับใจ สิ่งนี้เป็นความจริงนะ เวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไป มันจะเป็นความจริงของใจดวงนั้นนะ มันไม่ใช่เป็นความเพื่อฝืน มันไม่ใช่เป็นการคาดหมาย

สิ่งที่เป็นความเพื่อฝืน เป็นการคาดหมาย เราไม่สามารถจับต้องได้ เราไม่สามารถบังคับสิ่งนั้นได้ สัมมาสมาธิมันสงบตัวเข้ามา มันจะปล่อยนะ เวลามันปล่อยความรู้สึกต่างๆ ปล่อยกายนั้นมันปล่อยของมัน

แล้วถ้ามันออกเห็นนิมิตละ จะเห็นนิมิตอะไรก็แล้วแต่ เห็นภาพ เห็นเป็นก้อนเมฆ เห็นเป็นแสงสว่าง มันเป็นทางผ่านไง เวลาจิตของเราเกิดปีติ เกิดความสุข เกิดปีตินี้ จิตมันสงบเข้ามา มันจะติดอย่างนั้น

ถ้าติดอย่างนั้น เราไปติดนิมิตนั้นนะ จิตมันไม่เข้าไปถึงความสงบเป็นอัปนาสมาธิ ถ้ามันเป็นอัปนาสมาธิ มันต้องวางสิ่งนั้น เห็นไหม อย่าให้กิเลสมันหลอกนะ กิเลสมันจะหลอกเราไปตลอดเลย

ในการประพฤติปฏิบัติ กิเลสมันก็หลอกเรา หลอกว่าเวลาเห็นภาพอะไรนี้ เห็นว่าเรารู้สิ่งนั้น เราเข้าใจสิ่งนั้น อันนี้เป็นอารมณ์ไง เป็นอารมณ์ เป็นปีติสุขของใจ ใจมันสงบเข้ามา เราก็ต้องกำหนดพุทโธให้ลึกเข้าไป ตั้งสติให้ได้

ถ้าเรามีสติอยู่ เราพยายามกำหนดคำบริกรรม หรือเราใช้สัมมาสมาธิ ใช้ความคิดนี้ เราใช้ความคิดต่อนเข้ามา มันจะปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา เราสร้างสมสิ่งนี้ไง ถ้าเราสร้างสมสิ่งนี้ขึ้นมา จิตเราจะตั้งมั่น ถ้าจิตเราตั้งมั่น เรามีพื้นฐานควรแก่การงาน มันไม่ใช่สิ่งเพื่อฝืนนะ มันไม่ใช่ความฝืน

สิ่งที่เป็นความฝืน ความจินตนาการ จินตมยปัญญา สิ่งนั้นกิเลสมันหลอกใจ หลอกให้เราคิดไปตามสภาวะนั้น นั่นไม่ใช่สภาวะธรรมที่จะแก้กิเลสได้ ธรรมที่จะแก้

กิเลสได้มันต้องเป็นสภาวะธรรมเกิดขึ้นจากภายใน เกิดขึ้นจากนามธรรม เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ

ใจ.. เวลามันทุกข์มันยากนะ มันทุกข์มันยากมาก แล้วสิ่งนี้เป็นสิ่งที่คงทนมาก ทุกข์โศกขนาดไหนแต่ละภพแต่ละชาติ มันก็ทุกข์โศกอยู่อย่างนั้นนะ มันเป็นความมหัศจรรย์นะ คนเราเกิดมาแล้วก็ตายไป ตายไป เห็นแล้วมันน่าสลดสังเวชนะ

สิ่งนี้มันน่าให้สะท้อนใจมาก ถ้ามันสะท้อนใจ เราคิดดูสิ เกิดตาย เกิดตายแต่ละภพชาตินะ ร่างกายมนุษย์ตายไปนี่ไปไหน แล้วหัวใจเวลามันออกไป มันไปไหน มันเสวยของมันตลอดไป แล้วมันก็ต้องเวียนมาเกิด เวียนตายเวียนเกิดอยู่สภาวะแบบนั้น

ถ้าเราเข้าไปเห็นสัมมาสมาธิของเราขึ้นมา มันจะเห็นสภาวะของใจ แล้วถ้ามันรับรู้ เห็นไหม มันเห็นนิमित เห็นความเห็นนะ อันนี้ใจมันเคยสะสมมา มันจะเห็นสภาวะแบบนั้น เราตั้งสติไว้ ถ้ามันเห็นเป็นกาย เราจะว่าสิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ เราจะดูมัน ถ้าเราไม่เห็นเป็นกาย เห็นเป็นภาพต่างๆ ถ้าเห็นเป็นภาพที่น่ากลัว น่าตกใจ เราก็ไม่ต้องตกใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้แล้วว่า “สิ่งที่ออกไปรู้มันออกไปจากใจทั้งหมดเลย ใจนี้จะไปรู้สภาวะที่ว่าเป็นความเห็นนั้นนะ” มันเป็นอำนาจวาสนา มันเป็นกรรมของแต่ละบุคคลนะ ถ้ากรรมของเรามันสัมพันธ์กันอยู่ มันจะสื่อมันจะเห็นภาพสิ่งนั้นได้ เราก็อุทิศส่วนกุศลไปถ้าเป็นภาพสิ่งนั้น

แต่ถ้าเป็นภาพหลอกของใจ ใจมันจะหลอกใจ ถ้าจิตได้สำนึกของเรามันมีกิเลสอยู่ในหัวใจ มันจะหลอกสภาวะสิ่งนี้ เราก็ต้องกลับมาที่ผู้รู้ใจ ถ้าเรากำหนดพุทโธ พุทโธ กำหนดพุทโธ ดิ่งสติกลับมา พอเข้ามาถึงผู้รู้ ภาพนั้นต่างๆ จะหายไป ไม่ต้องตกใจเลย สภาวะแบบนี้มันจะเกิดกับบางคนเท่านั้น บางคนจะมีสภาวะแบบนั้น บางคนจะสงบเฉยๆ นะ สงบเข้ามานี่ ใจมันจะละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป

ความสงบหมายถึงมันละเอียดเข้าไป ความรู้สึกนี้มันจะลึกเข้ามา ลึกเข้ามา สติสัมปชัญญะพร้อม จะมีสติเข้าไปตลอดเลย เข้าไปถึงที่สุดมันจะไปพัก พอพักออกไปแล้วเราก็รักษาสิ่งนี้ไว้ มันจะมีความสุขใจ พอใจมันปล่อยวางภาระรุงรังนะ คนเราแบกหามนี้หนักมาก ถ้าเราได้ปลดวางลง เราจะมีความเบา ความสะดวกสบาย

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจนี้แบกหาม มันแบกหามความรู้สึก อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ มันจะแบกหามไว้หนักมากแล้วก็ปลงวางไม่เป็น พอมันปลงวางได้ เห็นไหม เราเชื่อธรรม เชื่อคำบริกรรมต่างๆ แล้วเราพยายามกำหนดเข้ามา มีสติตลอด มันจะปลงวางสิ่งนี้ได้ จะเป็นความสุขมาก นี่ติดได้ ถ้ากิเลสมันหลอก มันจะคิดว่าสิ่งนี้เป็นมรรคเป็นผล มันเข้าใจได้นะ มันเห็นสภาวะนี้ มันแค่ปล่อยวางเข้ามา นี่เรื่องของนามธรรมไง

เราไม่เคยก้าวเดินเข้ามาในหัวใจของเรา แล้วกิเลสในหัวใจของเรามันมีอยู่โดยดั้งเดิม มันจะหลอกเข้ามาตลอด มันจะต่อต้านตลอด กิเลสต่อต้านอย่างหนึ่ง แล้วถ้ากิเลสหลอกอีกอย่างหนึ่ง มันจะหลอกนะ หลอกในขั้นของการใช้ปัญญา มันจะหลอกละเอียดเข้าไปกว่านั้น ละเอียดเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป มันจะหลอกไปตลอดเลย มันหลอกนั่นคือวิธีการที่มันพลิกแพลงใจ มันพลิกแพลงให้มันเป็นฝ่ายชนะเราไง เรานี่แพ้ตนเองนะ

ถ้าเราพิจารณาของเราเข้าไป การปฏิบัติธรรมคือให้ชนะตนเอง ถ้าชนะตนเองได้ ฆ่าความเคยชินของใจได้ ใจมันเคยชินกับสิ่งใด สิ่งนั้นคือกิเลส มันนอนจมมาตลอด สิ่งที่นอนจมอยู่ในใจมันเคยชินกับสิ่งนี้มา เพราะมันเวียนตายเวียนเกิดสร้างสมขึ้นมาในหัวใจ มันเคยชินกับสิ่งนั้น มันก็เลยยึดสิ่งนั้นว่าเป็นของมัน

สิ่งที่มันยึดสิ่งนั้นเป็นของมัน เพราะความเคยชินของกิเลสมันเป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าเราชนะเราขึ้นมา เราต้องฆ่าความเคยชิน แต่จะฆ่าความเคยชิน เห็นไหม สิ่งที่เป็นนามธรรม เราจะเอาอะไรไปฆ่ามัน เราก็ต้องเอาความสงบของใจนี้ยกขึ้นวิปัสสนาได้

ถ้ายกขึ้นวิปัสสนานะ มันจะวิปัสสนาในกายกับจิต ในกายนะ ในกายคือสภาวะที่เห็น จิตนี้มันจะเห็นสภาวะกายขึ้นมา ถ้าคนพิจารณากายโดยนามธรรมก็ได้ พิจารณากายโดยนามธรรมเปรียบเทียบ ให้เห็นว่าร่างกายนี้เป็นสภาวะที่ว่ามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป เราเปรียบเป็นธรรมไง พิจารณาธรรมเข้าไป พิจารณาเข้าไป

ขณะที่เราพิจารณา จะเกิดการต่อต้านจากกิเลสไง กิเลสมันจะต่อต้าน มันจะทำให้ไม่เป็นไป ถ้าสมาธิของเราไม่ดี พิจารณาธรรมด้วยนามธรรม ความคิดของเรามันจะไม่ก้าวเดิน มันจะไม่แยกแยะไง ถ้าสมาธิของเรา หลักใจของเราดี มันแยกแยะนะ มันจะเปรียบเทียบเข้าไป แล้วเราจะเห็นภาพอย่างนั้นชัด มันจะเป็นสภาวะแบบนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในธรรม มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ แล้วเราก็เห็นสภาวะแบบนั้นจริงๆ มันเข้าใจเข้าไป นั่นคือสภาวะของปัญญามันก้าวเดินไปได้ มันเป็นมัจฉิมา มันสมควรไปหมดเลย นี่มันจะก้าวเดินไป

แต่การพลังงานมันใช้ต่างๆ ไปนะ พอใช้ไปแล้วมันจะเสื่อมถอย พอเสื่อมถอย มันจะต่อต้านไง ถ้ากิเลสมันต่อต้านคือมันคิด มันพิจารณาไป คิดใจ สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง แต่มีสมาธิเข้ามามันจะเป็นปัญญา ถ้าสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งโดยกิเลสมันผูกมัดด้วยกิเลสในใจนี้ มันจะคิดเป็น โดยสัญญา คิดเทียบ คิดเคียง เราก็ต้องปล่อยเขา ปล่อยอย่างนั้นเข้ามา ความต่อต้านของกิเลสมันเป็นอย่างนั้น

แต่ถ้ากิเลสมันหลอก เวลาพิจารณาไป เราพิจารณาของเราไปแล้วมันปล่อยนะ มันจะปล่อยออกไป มันสร้างความว่างใจ เราจะว่างหมดเลย ถ้าเราเชื่อนะ เราเชื่อ อันนี้กิเลสมันหลอก หลอกให้เราว่าสิ่งนี้เป็นความจริง แล้วถ้าเรามั่นใจของเรา เราอยู่อย่างนั้น สุดท้ายแล้วอันนี้มันจะเสื่อม เสื่อมเพราะอะไร เพราะเราคิดว่ามันเป็นธรรมไง สิ่งที่เราคิดว่าเป็นธรรม มันเป็นภาพเหมือนใจ นี่ความฝัน ความเพ้อฝันของใจ มันไม่มีเหตุมีผล

ถ้าเป็นความจริงของมัน มันจะต้องมีเหตุ มันจะต้องมีผลของมัน ปัญญาของเราถึงต้องยกขึ้นพิจารณาซ้ำๆ การพิจารณาซ้ำๆ หมายถึงเราพิจารณาครั้งหนึ่งแล้ว พอมันปล่อยวางขนาดไหน มันปล่อยวางไปด้วยอำนาจของปัญญา มันปล่อยวางไปด้วยอำนาจของยาใจ ธรรมโอสถ เราเถิดยาจริง เราไม่ได้ฉีดย้ำกลับ ถ้าเราฉีดย้ำกลับ มันทำเป็นพิธีกรรม นี่กิเลสมันหลอกอย่างนั้นนะ แม้แต่เริ่มปฏิบัติ เราก็ทำพอเป็นพิธีใจ

สิ่งที่เป็นพิธี แค่นั้นมันชำระกิเลสไม่ได้หรอก กิเลสมันหลอกเราต่างหาก แล้วเราก็เชื่อมั่น เราก็ทำของเราไป เอานุญ เอากุศล เอานุญกุศล นั่นมันเป็นบุญกุศล แต่เราต้องทำแบบว่า ให้กิเลสมันตามเราไม่ทัน มันเป็นปัจจุบันธรรม อะไรจะเกิดขึ้นมาเราก็วิปัสสนา เราก็ใคร่ครวญ เราก็แยกแยะ จับต้องสิ่งใดได้ เราก็ทำซ้ำๆ ทำซากของเราไป ทำของเราไป ให้เกิดความเพียรชอบ

ถ้าความเพียรชอบของเราขึ้นมา เราทำของเราไป มันจะเป็นสภาวะธรรม มันจะเป็นปัจฉัตตังใจ มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง สิ่งที่ปล่อยวาง เพราะปัญญามันใคร่ครวญทัน

ใจ ถ้าใคร่ครวญทัน เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นนามธรรม แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันเหมือนกับ นักวิทยาศาสตร์นะ เห็นสภาวะอย่างนั้นไปหมดเลย แล้วเราให้ก้าวเดินไปใจ

เราจะให้แยกออกไป พิจารณาดิน พิจารณาน้ำ เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ถ้า มันอึดขึ้นมา เห็นใหม่ เห็นภาพขึ้นมา ถ้าตั้งภาพขึ้นมาได้ มันเห็นภาพขึ้นมา พิจารณากาย นี่พิจารณาโดยภาพก็ได้ พิจารณาโดยปัญญาโดยการคาดหมายอย่างนั้นมันก็ได้ แล้วแต่ จริตนิสัย ถ้ามันทำของเราได้นะ สิ่งนี้เป็นการก้าวเดิน มันเคยชินกับตรงนี้ใจ

ร่างกายนี้เป็นของเรา สมบัตินี้เป็นของเรา ความคิดของใจ จิตใต้สำนึกเป็นสภาวะ แบบนั้น แต่เราศึกษารวมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกว่าไม่ใช่ของเรา เรา ก็ว่าไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่โดยสัญญา ไม่ใช่โดยความคิดความเห็นจากภายนอก แต่จิตใต้ สำนึก สิ่งที่เป็นกิเลสในหัวใจมันค้ำใจ จิตใต้สำนึกมันค้ำใจอยู่ เราถึงไม่เห็นสภาวะตาม ความเป็นจริงอันนี้

การวิปัสสนาไปคือการใคร่ครวญสิ่งนี้ สอนหัวใจให้หัวใจให้เห็นตามความเป็น จริงกับสิ่งนี้ ถ้าหัวใจเห็นตามความจริงกับสิ่งนี้ นั่นเป็นงานของเราใจ งานในการฆ่ากิเลส ต้องเอาสิ่งที่ว่ามันคิดพัน สิ่งที่ยึดพันนะ เอาไปให้มันเห็นใจ เอาไปให้มันดู ถ้า พิจารณาเรื่องของร่างกาย ถ้ากำลังมันพอนะ มันจะขึ้นอึด มันจะพอง มันจะเนาไป มันจะ เป็นสภาวะของมันไป

ถ้าเห็นสภาวะแบบนั้นนะ มันจะตื่นเต้น มันมีความตื่นเต้น มีความสดมาก มัน จะปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งนั้นไปเลย สิ่งนี้เป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” สิ่งนี้เป็นอนิจจังทั้งหมด มันก็เป็นทุกข์ในตัวมันเอง แล้วมันก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ของมันเป็นอย่างนั้น แต่ขณะที่เห็นนั้นคือสภาวะธรรมนะ ขณะที่ เราเห็นนั้นเป็นผลงานของใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นเห็นสภาวะธรรมแบบนั้น

ถ้าใจดวงนั้นเห็นสภาวะธรรมแบบนั้น มันจะเริ่มปล่อยเข้ามา ปล่อยเข้ามา เห็น สภาวะธรรม เห็นใหม่ “กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย” ถ้ามันพิจารณาเข้ามา มันจะปล่อยวาง เข้ามา ปล่อยวางเข้ามา เราก็อย่าให้กิเลสหลอก ถ้าปล่อยวางเข้ามา มันไม่มีเหตุมีผล ใช้อย่างไรไม่ได้ เราต้องยกตั้งขึ้นมา แล้วพิจารณาซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป

การยกตั้งขึ้นมามันต้องใช้พลังงานไง มันถึงเหนื่อยไง การทำงานในหัวใจนี้เหนื่อยมาก เหนื่อยขึ้นมาเพราะเราทำสัมมาสมาธิ คุณติ อคนอนผ่อนอาหารเข้ามานะ ในการประพฤติปฏิบัติมันยาก มันยากตรงนี้ก่อน ถ้าตรงนี้ผ่านแล้วนะ การก้าวเดินของใจจะก้าวเดินเข้าเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป เพราะมันมีงานชิ้นนี้ มันจะแนบไปกับใจ มันจะแนบไปกับใจว่า เราเคยทำสิ่งนี้มา

ดูเราทำสัมมาสมาธิสิ พอสมาธิเกิดขึ้นมาจากใจ เราก็ได้ลิ้มรสของความสงบของใจ เราก็เชื่อมั่นอยู่แล้ว ถ้าคนทำสมาธิเกิดขึ้นมาจากใจ จะเชื่อมั่นเรื่องธรรมนะ เรื่องธรรมว่ามันมีจริง ใจนี้สัมผัสได้ พอใจนี้สัมผัสได้ มันก็ต้องรักษา ต้องทำให้มันต่อเนื่อง ให้สมาธินี้ตั้งบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนมันตั้งมั่น พอใจตั้งมั่น มันถึงจะทำงานได้

ถ้าใจเราไม่ตั้งมั่น นั่นละ มันเป็นการเพ้อฝันไง เราอ่านแต่แบบแปลนไง แล้วเราก็สร้างว่าแบบแปลนมันเป็นอย่างนั้น เราต้องสร้างผลงานเราเป็นแบบนี้ การคาดการณ์ว่ามันจะไม่เป็นความจริง เพราะเป็นการคาดการณ์ไปตลอด มันจะคาดหมายไปตามแปลนที่เราคาดหมาย แปลนคือธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ละ เราเป็นแบบแปลน เป็นแผนที่เครื่องดำเนิน เราคาดเราหมายไปตลอด แล้วเราจินตนาการไป มันเห็นแล้วมันซึ่งใจ มันปล่อยวางได้

แต่ในการที่เราจะชำระกิเลสนี้ มันจะเห็นสภาวะตามความเป็นจริงของกายที่มันแปรสภาพให้เห็นในขณะที่เราใช้วิปัสสนา ขณะที่วิปัสสนามันแยกออกไปบ่อยๆ แยกออกไปหลายครั้งเข้า มันจะปล่อยวาง ปล่อยวาง เราต้องทำตรงนั้น อย่าก้าวเดินไปไหนจะต้องย่ำจุดยืนของเรา จุดยืนนี้สำคัญมาก เราต้องหมั่นคราดหมั่นไถจนถึงที่สุด ถึงที่สุดของมันแล้ว มันจะหลุดออกไปนะ มันจะขาดออกไป กายนี้จะแยกออกไป จิตนี้แยกออกไป ทุกข์นี้แยกออกไป

แล้วจิตนี้จะรวมลง สงบนิ่งมาก มีความแว้งว้าง มีความสุข มีความว่างมาก ผลตอบแทนของมันจะเป็นสภาวะแบบนี้ สิ่งนี้เป็นธรรมไง ถ้าธรรมเกิดขึ้น สภาวะความเป็นจริงเกิดขึ้น มันมีเหตุมีผลของมัน รู้โดยตนเอง เป็นปัจจัยจัดตั้ง สิ่งที่เป็นปัจจัยจัดตั้งกับใจดวงนั้น มันจะเข้าใจสิ่งนี้ตามความเป็นจริง ตามความเป็นจริงเพราะเป็นผลงานของใจดวงนั้น เป็นผลงานนะ

ใครจะคัดค้าน ใครจะลบล้างขนาดไหน นั่นมันเป็นเรื่องภายนอก เห็นใหม่ การลบล้างมาจากไหน มาจากเสียงจากภายนอก มาจากเสียงของผู้อื่น มาจากการที่ว่า.. แต่ความเห็นจริงของเรา มันเห็นจริงขึ้นท่ามกลางในสิ่งที่เป็นนามธรรม คือหัวใจที่มันคิด หัวใจที่คิดข้อนี้สำคัญมาก สมบัติที่เป็นอริยทรัพย์มันเก็บมาในหัวใจ

ถ้าหัวใจนั้นเก็บอริยทรัพย์สิ่งนี้ได้ มันเป็นอกุปปิธรรม สิ่งนี้จะไม่เสื่อมอีก มันจะแนบไปกับใจ ถ้าประพฤติปฏิบัติมาถึงจุดนี้ตายไปก็ ๗ ชาติ สิ่งนี้จะแนบไปกับใจ จะเป็นธรรมชาติของใจดวงนั้นเลย จะสถานะไหนมันก็มีอย่างนั้น มันเป็นอริยทรัพย์จากภายใน มันเป็นที่ที่ที่เราสมควรจะหาอย่างยิ่ง ทรัพย์อันนี้มันจะแนบไปกับใจ

แต่ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราเอาสิ่งนี้ กิเลสอย่างหยาบมันหลอกขึ้นมา การต่อต้านของกิเลสมันก็เป็นครู เห็นใหม่ เป็นครู เป็นการฝึกฝนเราว่า ถ้าเราทำตามความคาดหมาย มันจะเป็นแบบนี้ เราถึงต้องทำความสงบของใจไป เพื่อจะเอาสิ่งที่เหนือกว่า เอาสิ่งที่อยู่ต่อไปข้างหน้า สิ่งที่อยู่ข้างหน้าคือว่าไม่ให้กิเลสอันละเอียดมันหลอกเราไป

ถ้ากิเลสมันหลอกเรา เราจะทำเดินไปไม่ได้ เราจะล้มลุกคลุกคลานนะ มันน่าสลดน่าสังเวช กิเลสมันหลอกให้เราหลอกตัวเอง เราก็หลงในตัวเราเอง คาดหมายไปต่างๆ อันนี้เป็นทุกข์มาก สิ่งที่เป็นทุกข์ไป เพราะความคิดเป็นเรา แล้วเราก็ดับความคิดของเราไม่ได้ สิ่งดับไม่ได้ มันก็เติมไฟให้เราตลอดเวลาไป

แต่พอเราใช้น้ำอมตรมของเรา ดับไฟสิ่งนี้ได้ล่ะ เราจะควบคุมใจของเราได้ เพราะอะไร เพราะวิจิกิจฉา สัมผัสพตปรามาส เห็นใหม่ ความดังเลตงสัย ความลุ่มคล้ำในการประพฤติปฏิบัติธรรมของเรามันจะไม่เกิดอีก เพราะใจเราจะตั้งมั่นไป สิ่งที่ตั้งมั่นนี้มันจะย้อนกลับเข้ามาได้ ย้อนกลับเข้าไป ให้ก้าวเดินต่อไปไป ก้าวเดินต่อไป ทำความสงบของใจขึ้นมาเพื่อให้เป็นผลงาน สิ่งที่เป็นผลงาน มรรค ๔ ผล ๔ นี้เราอ่านตำรา มันจะฝังใจอยู่ สิ่งที่ฝังใจอยู่ เราต้องฆ่ากิเลสที่เหนือกว่า

คนทำการค้า คนทำธุรกิจ ผลงานของเราจะมากมายขนาดไหน เราก็อยากให้มีเจริญรุ่งเรืองอยู่ตลอดไป แล้วอริยทรัพย์ไป ทรัพย์ภายใน ขนาดที่ว่าเรามีความสุข เราประพฤติปฏิบัติมันปล่อยวาง มันมีความสุขขนาดนี้ ร่างกายนี้มันจะลอยเว้งว่างอยู่หลาย

วันที่เดียว มันจะเบามาก มีความสุขมาก แล้วความสุขที่มันจะมากกว่านี้มันจะมีขนาดไหน มันก็ปรารถนาเห็นใหม่ ปรารถนาถึงกับพันทุกชั้นนะ

ถ้าทุกข์ทั้งหมดมันออกไปจากใจ เราจะมีความสุขขนาดไหน มันก็ตั้งเป้าหมาย แล้วก็เดินหน้าใจ สิ่งที่เดินหน้า ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา ย้อนกลับขึ้นไปอีก จับนะ จับอุปาทานของใจ ใจมันมีอุปาทานยึดมันถือมัน ยึดใจ ยึดจากภายในใจ ถ้าอุปาทานมันยึด มันยึดกายเป็นเรา

สิ่งที่ยึดกายเป็นเรา พอยึดแล้วมันก็ทำให้เราไขว้เขวไป เราก็อหฺมุนเวียนไปสภาวะนั้น ถ้าเราประพฤติปฏิบัตินะ เราไล่ตอนเข้าไป มันจะไปจนมุมอยู่ แล้วเรามันจะมีกำลัง ถ้าเราย้อนกลับ เราดึงออกมาใจ เปรียบเทียบกับโลกภายนอก เปรียบเทียบกับปัญญาของเรา ปัญญาจะเปรียบเทียบเข้าไป เพื่อจะให้สิ่งนี้มันจะคายตัวลง คายตัวลง พอมันจับสิ่งนี้ได้ ปัญญามันจะเกิด

สิ่งที่เกิดมันจะเทียบเคียงไป เทียบเคียงไป มันจากอดีต-อนาคตมันจะเป็นอย่างนั้นไปก่อน นี่มันถึงว่ามัชฌิมาปฏิปทา คือมันรวมตัวสมดุลกัน รวมตัวกัน มันจะเป็นผลงานของใจดวงนั้น ถ้ามันยังไม่มัชฌิมาปฏิปทา ชั้นของปัญญาไม่มีขอบเขต ปัญญาของใคร ปัญญาของสัตว์โลก มันจะหมุนไปตามแต่อำนาจวาสนา กิเลสของเราถ้ามันเข้มแข็ง มันหยาบ มันก็จะมีต่อต้านมาก

ถ้ากิเลสเห็นใหม่ ขิปปาทิปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติรู้เร็วเห็นเร็ว เวลาปฏิบัตินะ เพราะเขาสร้างสมบุญญาริการของเขา มันทะลุไปได้นะ แต่ถ้ากิเลสมันต่อต้าน ปัญญาของเราถึงต้องใช้มากกว่าใจ ปัญญามันต้องกางออก กางออกทุกอย่างที่มันเข้ามากระทบใจ เปรียบเทียบออกมาเลย เปรียบเทียบสิ่งนี้ สรรพสิ่งทั้งหลายนี้เกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป ปัญญานี้ความคิดที่มันเทียบเคียงเข้ามาเรื่องของกาย เรื่องของจิต มันก็เกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป

แต่มันเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป มันมีกิเลสใจ มีความยึดมันถือมันของใจ มีความเคยใจสิ่งนั้นยึดสิ่งนี้อยู่ ถ้ายึดสิ่งนี้อยู่ อุปาทานมันยึดอยู่ เราก็คิดสิ่งนี้ ถ้ามันติดสิ่งนี้ งานของเราคืองานที่เราเข้าไปเผชิญ เผชิญกับธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ สิ่งที่เราเผชิญอยู่ เราต้อง

กางออกเพื่อให้หัวใจมันเห็นตามความเป็นจริง ให้หัวใจเห็นนะ กางมันออกว่าสิ่งนี้มันเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ มันเป็นธรรมชาติของเขา

สิ่งที่เป็นธรรมชาติของเขา มันเป็นความจริงอยู่แล้ว แต่ความจริงอันนี้มันมีอยู่ มันอาศัยชั่วคราวเพราะมีกรรมไง กรรมเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราถึงมีร่างกายและมีหัวใจด้วย สิ่งนี้มันมีอยู่ เราพิจารณาของมัน พิจารณาความจริงที่มันมีอยู่ มันมีความกระทบกับเรา เพราะเหตุใด มันมีความยึดเพราะเหตุใด สิ่งนี้เป็นความจริง เรายึดมันไม่ได้หรอก

ถ้าเรายึด เราต้องการ คือเราปรารถนา เราปรารถนาแต่ความสุข เราปรารถนาแต่ความสะดวกสบาย มันเป็นไปได้ไม่ได้ แม้แต่คนนอนเฉยๆ นอนตลอดไปก็เป็นไปได้ เพราะมันเมื่อย มันทุกข์ มันต้องเปลี่ยนแปลง ไม่มีสภาวะใดเลยที่เป็นความสุข เพียงแต่ว่ามันเป็นความชอบใจ มันเป็นความพอใจของเราเท่านั้น มันถึงว่าเป็นความสุขใจ

ถ้าเราคิดว่าเป็นความสุข เราก็ปรารถนาสิ่งนั้น นี่กิเลสมันหลอกใจ หลอกให้เราปรารถนาแต่ความสุข แต่เป็นความสุขจอมปลอม เป็นความสุขเพราะว่าเป็นความทุกข์ดับตัวลงเท่านั้น ความทุกข์มันพออ่อนคลายให้เรามีโอกาสเท่านั้น เราก็ว่าเป็นความสุข เพราะเราหาความสุขของเราอันละเอียดไม่เป็น เราหาความเป็นจริงไม่เป็น ถ้าเราใช้ปัญญาเทียบเคียงอย่างนี้ ในการใช้ปัญญาเทียบเคียง เราจะเทียบเคียงสภาวะต่างๆ เขาเป็นความจริงของเขา แต่อาศัยชั่วคราวชั่วคราว แล้วเขาต้องคืนสภาวะกลับไป

เราถึงต้องรีบเร่งไง เราถึงต้องหาโอกาสของเราไง เราถึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจวาสนาไง เรามีอำนาจวาสนาเพราะเราฟังธรรม แล้วเราประพฤติปฏิบัติ ธรรม.. ฟังธรรม ในการประพฤติปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมอยู่ ผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ย้อนเข้ามาในหัวใจนะ ปัญญามันจะเกิดตาม ปัญญามันเกิดตาม มันเข้าใจตามความเป็นจริง นี่ธรรมในภาคปฏิบัติ

การได้ยินได้ฟังนี่เป็นการให้ใจ ให้แง่มุมคติของใจขึ้นมา เราค้นคว้าเอง เราหาเองนะ เราหาไม่ได้ แล้วเรามีคไป บอดเลย มีคบอดไปหมด ค้นคว้าหาสิ่งใดก็ไม่ได้ จับต้องสิ่งใดก็จับไม่ติด แต่ถ้าครูบาอาจารย์ เห็นไหม ชื่อนำมา เราสามารถจับต้องสิ่งนี้ได้ จับติดสิ่งนี้ได้ ถ้าสิ่งใดมันจับติด ใครครวญมัน แยกแยะมัน นั่นคือปัญญาเราจะก้าวเดิน

เทียบเคียงก้าวเดินไปตลอด ถ้าปัญญามันพอ มันก้าวเดินไป มันก็จะปล่อย มันจะปล่อยนะ เพราะมันเป็นความจริงอยู่แล้ว

ถ้ามันเป็นความจริงอยู่แล้ว มันอยากจะคืนตัวมันเป็นความจริงของมันอยู่แล้ว จิตกับกายมันจะแยกออกโดยธรรมชาติ มันจะเป็นความจริง แต่มันไม่เป็นความจริงเพราะกิเลสมันเหนียวรั้งใจ ความเคยใจมันเหนียวรั้งของมันได้ มันไม่ยอมให้สภาวะสิ่งนั้นหลุดมือมันไปได้ มันต่อต้าน

กิเลสมันต่อต้านอย่างหนึ่ง กิเลสมันหลอกอย่างหนึ่ง กิเลสมันหลอก มันจะสร้างภาพให้สภาวะมันเหมือน สิ่งที่เป็นนามธรรมนี่มันว่างอยู่แล้ว เพราะอารมณ์ความรู้สึก ความคิดมันเป็นนามธรรม มันจับต้องแทบไม่ได้เลย แต่เพราะมีสติ เราถึงไปจับต้องสิ่งนี้ได้ มันสร้างความเหมือน สร้างสภาวะอย่างนั้น เหตุผลไม่มีเป็นไปไม่ได้นะ เหตุผลไม่มีเราไว้ใจไม่ได้

เราต้องคราดต้องไถ ต้องใช้ปัญญาพลิกแพลงตลอดไป พลิกแพลงทุกวิถีทางว่า สิ่งนี้มันมีอะไรชุกซ่อนอยู่ ปัญญาดูทั้งข้างบน พลิกข้างล่างขึ้นมาดู พลิกต่างๆ เข้ามาดู ถ้าปัญญาใคร่ครวญได้ มันจะคืนตัวมันนะ มันจะให้เห็นต่อหน้าเลย มันจะสลดสังเวช เห็นตามความเป็นจริง มันจะสลดสังเวชมาก แล้วมันจะหัดตัวเข้ามา หัดตัวเข้ามา บ่อยครั้งเข้าบ่อยครั้งเข้า

ถึงที่สุดมันจะเป็นสภาวะธรรม สภาวะธรรมนะ มันจะปล่อยวางขาดออกไปนะ นี่ว่างมาก โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง จิตนี้จะรวมลงโดยสภาวะของมัน มันจะรวมเข้ามาในหัวใจ เพราะจิตเวลามันพิจารณาเป็นสัมมาสมาธิ มันปล่อยวางเฉยๆ ปล่อยวางเห็นใหม่ เพราะสิ่งที่เป็นนามธรรมปล่อยวาง แต่กิเลสมันก็อยู่ในหัวใจนั้น

แต่ถ้าวิปัสสนา เวลามันวิปัสสนาปล่อยวาง ปล่อยไปนี่ กิเลสมันสงบตัวลง กิเลสมันยุบขอบตัวลง มันจางลง จางลงเท่านั้น ถึงที่สุดเวลามันขาด เห็นใหม่ กิเลสมันขาดออกไปจากใจ สิ่งที่เป็นธาตุ ๔ นั้นกลับคืนสู่สถานะของเขา เป็นความจริงของเขาโดยธรรมชาติของเขา

จิตที่มันปล่อยวางเป็นจิตโดยธรรมชาติของเขา มันก็ปล่อยวาง อุปาทานที่มันยึดมั่นถือมั่นนะ มันขาดออกไป มันถึงเว้งว่างมากกว่าใจ สิ่งที่เป็นนามธรรมแต่มีกิเลสขังขวางอยู่ มันสงบตัวลงส่วนหนึ่ง สิ่งที่เป็นนามธรรมแต่กิเลสมันขาดออกไปจากใจ เห็นเป็นปัจเจกตั้งเฉพาะหน้าเลยนะ ขาดออกไปจากใจ

ความว่างที่ไม่มีกิเลสขวางอยู่ มันจะว่างขนาดไหน มันจะมีความสุขขนาดไหน มันเป็นเหตุผลให้เทียบเคียงใจ ว่าเหตุผลสิ่งนี้มันเป็นความจริง มันไม่ใช่เป็นสิ่งที่กิเลสมันสร้างภาพหลอก ถ้ากิเลสมันสร้างภาพหลอก เราจะต้องทำของเราตลอดไป มันเป็นปัจเจกตั้งทุกชั้นตอนนะ

การประพฤติปฏิบัติมันเป็นปัจเจกตั้งทุกชั้นตอน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “อกาลโก ไม่มีกาล ไม่มีเวลา” เวลาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไปแล้ว ๒,๕๐๐ กว่าปีนั้นเป็นเวลา นั้น แต่ถ้าเราปฏิบัติของเรา มันเป็นปัจจุบันเดี๋ยวนี้ มันก็เป็นปัจจุบันเดี๋ยวนี้ ธรรมเกิดขึ้นจากใจเดี๋ยวนี้ จะเห็นสภาวธรรมเป็นปัจจุบันเดี๋ยวนี้

นี่มันก็เป็นปัจจุบันเหมือนกัน เพราะกิเลสมันขาดออกไปจากใจเหมือนกัน มันจะว่างมาก สภาวะแบบนี้มันจะมีความสุข สิ่งที่มีความสุขมันจะพอใจกับสิ่งนี้ แล้วมันจะค้นคว้าสิ่งต่างๆ มันจะค้นคว้าได้ยาก มันจะติดสภาวะแบบนี้ แล้วก็ล้มลุกคลุกคลานนะ ล้มลุกคลุกคลานในการก้าวเดินต่อไป มันจะก้าวเดินอย่างไร มันมี ๘ ด้านไง คนเราไม่เคยทำงานสิ่งที่ละเอียดเข้าไป เราใช้สายตาอยู่ในที่สว่าง เราจะเห็นภาพหมดเลย เราเข้าไปที่มีมืด เราจะไม่เห็นสิ่งใดเลย

หัวใจก็เหมือนกัน ปัญญาที่มันแจ่มแจ้ง มันเป็นใครครวญสิ่งที่ว่าเป็นภาพที่มันเห็น สิ่งที่ความเห็นของธาตุ ๔ มันเห็นสภาวะแบบนี้ มันทำลายสิ่งนั้นขาดออกไปหมดเลย มันปล่อยวางเข้าไป พอมันเข้าไปข้างใน พอมันจะเดินหน้าเข้าไป สิ่งเข้าไป มันเข้าไปได้อย่างไร มันจะก้าวเดินไปได้อย่างไร จิตมันจะสืบต่อเข้าไปหาสภาวะของกิเลสได้อย่างไร กิเลสอันละเอียดอยู่ในหัวใจ เราจะเข้าไปหามันได้อย่างไร

นี่วิธีการของเราไง จิตสงบ กิเลสมันก็สงบด้วย เว้งว่างมันก็เว้งว่างด้วย มันก็อยู่ในหัวใจของเราอย่างนั้น กิเลสอย่างหยาบที่เข้าไปขวางอยู่นั้น มันขาดออกไป กิเลสที่อย่างละเอียด มันหลอกอยู่ภายใน มันหลอกอยู่ซัดๆ เลย แล้วมันก็หลบซ่อนนะ หลบ

ซ่อนอยู่ในความว่างของเรา หลบซ่อนอยู่ในความว่างนะ ในอกุปปิธรรมที่จิตที่มันปล่อยวางกิเลสเป็นชั้นๆ ขึ้นมา

สิ่งนี้มันก็หลบซ่อนอยู่ หลบซ่อนอยู่แล้วพยายามสงวนรักษาไว้ เราก็เจอสภาวะแบบนั้น คั่นคว่าหามะ ก้าวเดินพยายามคั่นคว่า ใช้สติใช้ความคิดของเราย้อนกลับเข้าไป ถึงที่สุดถ้าเรามีความสังเกตอยู่ มันจะจับต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้ เห็นไหม นั่นเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ สิ่งนี้มันทำให้สัตว์โลกเราต้องแสวงหาทุกๆ อย่างมาเพื่อมัน การเกิดการตายก็เพราะสภาวะสิ่งนี้

คูสิ นางวิชาษาประพศิปฏิบัติมาตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ เป็นพระโศคาบันก็ยังคงตกอยู่ในอำนาจของกาม เพราะว่ามีครอบครัวไป มีบุตรมีธิดาเหมือนกัน เพราะว่าตกอยู่ในอำนาจของกามโอะมะ สิ่งที่เป็นกามโอะมะอยู่ในหัวใจ เราปลดเปลื้องออกมา มันมีความสุข เวลาประพศิปฏิบัติว่าเป็นความทุกข์มาก แต่เวลาความสุข เป็นความสุขจริงมาก แต่สิ่งนั้นเราก็จะต้องเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะสภาวะแบบนั้น แต่เวียนตายเวียนเกิดด้วยจิตที่คงที่ไง สิ่งนี้คงที่ ถ้าประพศิปฏิบัติไปจะถึงที่สุดได้

แต่สัตว์โลกที่เขาหมุนเวียนตายเวียนเกิดนั้น เขาไม่มีต้นไม่มีปลาย จะแล้วแต่กรรมพลัดพรากไปตามอำนาจของกรรมนั้น แต่เรามีคงที่ขึ้นมา แต่มันก็ยังติดอยู่สิ่งนี้ เราถึงจะต้องพยายามคั่นคว่าไง ถ้าคั่นคว่าสิ่งที่เป็นกามราคะได้ มันจะถึงว่าเป็นงานอันมหาศาลนะ งานการต่อสู้กับความเคยใจ ในหัวใจนี้ซบสิ่งนี้ไว้โดยธรรมชาติของมัน

ถ้าพิจารณาจิตมันจะพิศดารมาก เพราะว่าอะไร เพราะตัวของใจมันเป็นตัวกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ มันเป็นความพอใจของมัน สิ่งที่มีความพอใจของมัน มันจะคิด มันจะพลิกแพลงออกไปอย่างไร มันก็พลิกแพลงออกไปเพื่อมัน เพื่อความเห็นของมัน ถ้าเพื่อความเห็นของมัน การประพศิปฏิบัติมันถึงว่าจะต้องมีการต่อต้านไง มันจะต่อต้านมาก ให้เราล้มลุกคลุกคลานนะ ให้เราไม่สมความปรารถนา

สิ่งที่ล้มลุกคลุกคลาน.. เวลาคนทำงานแล้วไม่ได้ผลตอบแทน เราจะเบื่อหน่ายไหม ในการวิปัสสนานี้เหมือนกัน เราใช้ปัญญาใคร่ครวญด้วยพลังงานของเราอย่างมหาศาลเลย เพื่อพิจารณาเข้าไป ว่าสิ่งสภาวะที่เป็นความว่างในหัวใจ อะไรมันเป็นความ

ว่าง สิ่งที่เป็นความว่าง อะไรมันเกาะเกี่ยวอยู่ ถ้ามันเกาะเกี่ยวคือว่ามันว่างได้ มันก็มีความคิดได้ มันก็คิดได้ เพราะมันคิดในใจของมัน

ถ้าพิจารณากายมันเป็นอสุภะนะ เราตั้งอสุภะไว้ แล้วพิจารณาให้มันอืด ให้มันขึ้น พองออก มันเนาไปสภาวะแบบนั้น เราฝึกบ่อยครั้ง บ่อยครั้ง สิ่งสภาวะแบบนี้มันฝึกจากภายนอก กิเลสมันจะอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง ทีแรกมันจะเข้มแข็ง เข้มแข็งเพราะโดยสัญชาตญาณของมัน เข้มแข็งของมันเพราะว่าสถานะของมันเป็นแบบนี้

เราวิปัสสนามันเพื่อให้เป็นสภาวะความจริง ใจเราจะเข้มแข็งขึ้นมา กิเลสมันจะอ่อนตัวลง พอจิตใจเราเข้มแข็งขึ้นมา เพราะเห็นสิ่งนี้มันเห็นแล้วมันสะท้อนใจ มันสะท้อนหัวใจมาก สิ่งที่สะท้อนหัวใจเพราะสิ่งนี้มันลึกลับ มันซับซ้อนในหัวใจ แล้วไม่มีใครเคยเห็นลึกลับลึกลับในหัวใจ แล้วผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ ผู้ที่มีผลงานของใจ มันจะเห็นสภาวะแบบนี้ มันจะสลด มันจะสังเวช แล้วมันจะปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา

สิ่งที่ปล่อยวางเข้ามา ภาพนั้นจะย้อนกลับเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา จนถึงใจเหมือนกัน สิ่งถึงใจเหมือนกัน ถ้าพิจารณาขั้น มันเป็นเรื่องของใจโดยเฉพาะ สิ่งที่เป็นเรื่องของใจโดยเฉพาะ มันเป็นความพอใจใจ ความพอใจ กามฉันทะ เห็นไหม ความพอใจของมัน มันอ้อยอิ่งมาก มันมีความรู้สึกภายใน

แต่เวลาวิปัสสนาเข้ามา มันจะย้อนกลับเข้ามา เปรียบเทียบหมด ถ้าจิตมันเคลื่อนไป มันก็มีความรู้สึก เราก็ใช้สติยับยั้งไว้ไม่ให้มันเคลื่อนไป สิ่งที่ไม่เคลื่อนไปมันเป็นความว่าง เห็นไหม กิเลสมันสร้างภาพ เราก็เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นการปล่อยวาง เพราะมันปล่อยวาง มันว่างมาก มันละเอียดมาก เพราะความละเอียดของใจมันละเอียดอยู่แล้ว นามธรรมละเอียดอยู่แล้ว

แต่นี้มันลึกลับเข้าไปจนถึงความเห็นภายใน มันยังละเอียด เวลามันสงบตัว มันปล่อยวาง มันยังละเอียดมาก เราก็จะว่าสิ่งนี้เป็นผลงาน เราถึงโคนกิเลสหลอก ถ้ากิเลสหลอก มันจะอยู่ตรงนี้พักใหญ่ พักใหญ่คือว่าเราจะทรงสถานะแล้วเราเข้าใจว่าเป็นธรรมไง เข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรม ถ้าสิ่งนี้เป็นธรรม มันต้องคงที่สิ

แต่เวลาถ้ามัน โคนกิเลสหลอก มันปล่อยวาง มันเป็นสภาวะว่างอยู่ แต่เดี๋ยวมันก็คิดได้ เพราะเป็นมหาสติ มหาปัญญา เวลาจิตมันสร้างสมขึ้นมา จนเป็นมหาสติ มหาปัญญา มันจะใคร่ครวญสิ่งนี้ มันเสวยอารมณ์ไง มันเสวยความรู้สึกไง เพราะอะไร เพราะมันมีกามในใจ

สิ่งที่มีกามในใจ คือความพอใจของมัน มันเป็นสถานะของมัน ความพอใจมันเป็นสถานะที่มันจะไปเสวยความรู้สึก ไปเสวยสิ่งต่างๆ สิ่งที่มันเสวยคืออารมณ์ของมัน คือความรู้สึกของมัน เพราะเสวยปั๊บมันก็มี พอมีเราก็ต้องแยกอีก สิ่งที่เราแยก เราจะแยกกลับเข้ามา ย้อนกลับสภาวะสิ่งนี้เข้ามา ย้อนเข้ามาด้วยปัญญานะ ถ้ากำลังมันพอ มันแยกเข้าไปมันจะปล่อย จะปล่อยนะ ถ้ากำลังมันแยกเข้าไปไม่พอ มันจะไม่ปล่อย พอไม่ปล่อย นั่นคือกิเลสมันต้านทาน

กิเลสมันทั้งต้านทาน มันทั้งหลอกหลวง แล้วเราก็ต้องใช้ชนะ ใช้มรรคอรุณสังขจันทอันเอก ความเพียรชอบ งานชอบ งานชอบคืองานคั่นคว่ำ งานใช้ปัญญา มันจะเทียบเคียงเข้ามาสภาวะแบบนั้น นี่คือการละ ถ้าเราตัดการละตัวนี้ขาดนะ มันจะมีความสุขมหาศาลเลย สิ่งที่เป็นการละของใจ มันกระตุ้นใจอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่กระตุ้นใจ เห็นไหม เราอยู่เฉยๆ มันก็คิด มันก็พลิกแพลงได้ มันก็คิดของมันได้ มันคิดของมันเพราะมันมีภาพไง ชั้นธอันละเอียดกับใจ

สิ่งที่ชั้นธอันละเอียดกับใจ เห็นไหม จอภาพก็มีอยู่ เครื่องที่ขายก็มีอยู่ สิ่งนี้ฉายกันอยู่ในหัวใจ แล้วมันหาของมัน อุปกรณ์พร้อมอยู่ในหัวใจ มันสภาวะแบบนั้น ปัญญาเราไล่ต้อนเข้าไป เห็นสภาวะแบบนั้น เราก็ต้องแยกออก ทำลายทุกๆ อย่าง ทำลายสภาวะภาพของใจที่มันพอใจนั้น ทำลายสิ่งที่ว่ามันกลืนเข้ามาในหัวใจนั้น มันจะกลืนเข้ามาในหัวใจเพราะมันจับชั้นธความรู้สึก มันจะละเอียดเข้ามา ละเอียดเข้ามา จนถึงที่สุดมันจะทำลายสิ่งนี้นะ

พอมันทำลายสิ่งนี้ ชั้นธอันนี้มันจะขาดออกจากใจ จอภาพเห็นไหม จอภาพในหัวใจนั้น เราก็ทำลายเพราะมันปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางเข้ามา จนถึงตัวของใจ มันก็จะปล่อยวางสิ่งนี้ นี่กามการละขาดออกไปจากใจนะ การละที่ความพึงใจของเรา มันขาดออกไปได้

สิ่งที่ขาดออกไปได้ ด้วยปัญญาไง ไม่ให้กิเลสมันหลอก กิเลสมันสร้างภาพแล้ว มันหลอกนะ มันจะลุ่มลुकลुकกลานไปตลอด สิ่งทีลุ่มลुकลुकกลานไปเพราะมันไม่มีขณะจิตใจ สิ่งทีขณะจิตทีมันปล่อยวาง มันพลิกออกไปเลย แล้วเราก็ยังซ้่อมต่อไปไง

สิ่งที่ซ้่อมต่อไป เก็บเศษเล็กเศษน้อยของความคิด สิ่งทีเป็นความคิดนะ มันมีเศษเล็กเศษน้อยเข้าไป เราจะฝึกซ้่อมของเราเข้าไป เข้าไปในะ พอฝึกซ้่อมเข้าไป สิ่งนี้มันจะรวมลง รวมลง รวมถึงรวมใหญ่นะ รวมสติ รวมเข้าไปหมดเลย พอรวมเข้าไป มันจะปล่อยวางสิ่งต่างๆ มันติดสภาวะแบบนั้นแล้วมันจับต้องสิ่งใดไม่ได้เลยนะ วางไปหมด เพราะอะไร..

เพราะเราปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา ถึงเหมือนกับคน เห็นใหม่ อวิชชาปัจจยา สงขารอ อวิชชาปัจจยาการเป็นสังขาร เป็นความคิด แต่มันเป็นปัจจยาการ เป็นความคิดของ มันภายใน มันหมุนอยู่ในตัวของมันเอง มันอยู่ในสภาวะแบบนั้น เราจะจับต้องสิ่งใดไม่ได้ มันก็จะเป็นความว่าง ว่างอยู่อย่างนั้น

เหมือนกับคนคือเงียบ เห็นใหม่ คนคือเงียบๆ นี้ เราจะพูด เราจะสอนขนาดไหน เขาก็ฟังนะ แต่เขาไม่รับรู้เลย นี้ก็เหมือนกัน เราจะเทียบเคียงขนาดไหน เราจะเห็นสภาวะแบบนั้นไม่เห็นเลย มันจะติดสภาวะแบบนั้นไป มันลุ่มตัวใจ ถ้าเราลุ่มตัว มันจะคิดว่าสิ่งนี้ เป็นธรรม ถ้ามันดับขันธนะ มันจะเกิดเต็ดขาดเลย เพราะจิตปฏิสนธิมันอยู่ตรงนี้ไง นี้คือจิตปฏิสนธิ

เวลากิเลสมันหลอกจากข้างนอกนะ มันหลอกอย่างหยาบๆ เวลากิเลสมันหลอกจากภายใน มันหลอกอันละเอียด ละเอียดสุด เพราะมันเอาตัวมันเองหลอก หลอกตัวมันเองไง อวิชชามันไม่รู้ตัวมันเอง แล้วมันก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม

เราก็เชื่อได้นะ เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เพราะมันว่างหมด ว่างหมดเพราะมันมีผู้รู้ ว่าความว่างไง เรารู้ว่าว่าง อากาศธาตุต่างๆ ของเขาที่เขาไม่มีผู้รู้ เขาถือว่าเป็นธรรมชาติของเขา แต่จิตนี้มันมหัศจรรย์ มันมีความรู้สึก ชาติรู้ที่มีพลังงาน สิ่งทีพลังงานต่างๆ นี้มันเป็นพลังงานแล้วมันใช้ไป มันก็แปรสสารเปลี่ยนไปสถานะอื่น

แต่ใจดวงนี้ พลังงานตัวนี้ มันเป็นพลังงานจุดนะ เป็นเจ้าวัฏจักร เพราะใจดวงนี้ มันเวียนตายในวัฏจักรนี้ ตัวจุดนี้ถึงเป็นตัวพลังงานอันที่มารับรู้สิ่งต่างๆ มันปล่อยวางเข้ามา เวียงว้างเข้ามาจนถึงตัวมัน จนเราใช้ปัญญาเข้าไปแยกแยะไง มันมีปัญญาคือเราพยายามค้นคว้าใจ จับต้องพยายามหาสิ่งนี้ให้ได้ ถ้าเราคิดว่าอะไรมันเป็นเรื่องที่รับรู้

สิ่งที่รับรู้มันต้องรักษา คือมีสติ มันมีสติ ถ้าไม่มีสติมันก็เฉา นี่ทุกข์อันละเอียด สุขอันละเอียด มันอยู่ตรงนั้น สิ่งที่อยู่ตรงนี้ มันหลอกใจของเราตลอดไป ถ้าเราเข้าไปถึงตรงนี้ได้ เราจะจับตรงนี้ได้ ถ้าจับตรงนี้ได้ อากาของการจับตรงนี้ได้มันจะเป็นผลงานนะ

เวลาประพฤติกปฏิบัตินี้ย้อนกลับเข้ามา ถ้าเราจับต้องสิ่งใดๆ ไม่ได้ เราก็จะไม่รู้ว่าเราจับต้องสิ่งใดได้ เหมือนกับเราเป็นหนี้ไง เราไม่ได้ใช้หนี้ใคร เราคิดว่าเราใช้หนี้แล้ว มันก็เป็นความคิด นี่กิเลสมันหลอกอย่างนั้นไง เราก็คิดว่าเราทำ เราสละมันแล้ว เราทิ้งมาแล้ว เราทิ้งด้วยความคาดความหมาย เราก็มองว่าเราทิ้งไป

แต่ถ้าเรามีเหตุมีผล เราเทียบเคียงมาได้นี่ เวลาเราปล่อยวาง เราทำกิเลสขาดมาจากเบื้องต้น มันขาดมาอย่างไร มันมีสิ่งรับรู้อย่างไร มันรับรู้โดยเป็นปัจเจกตั้ง มันปล่อยเข้ามาเป็นความเป็นจริง แต่นี่มันมีเหตุมีผลไหม?

ถ้ามันไม่มีเหตุไม่มีผล เราก็คงต้องพยายามค้นคว้าต้องหามัน จนเจอตัวมันได้ ถ้าเจอตัวมันได้ เราฟังครูบาอาจารย์มากกว่ากิเลสมันอยู่ที่ใจ สิ่งที่อยู่ที่ใจ เราต้องย้อนทวน กระแสเข้าไปดับที่ใจ สิ่งที่จะดับที่ใจ มันจะใช้ปัญญาสิ่งใดเข้าไปดับที่ใจ ถ้าใช้ความคิด เห็นไหม อุทธัจจะ ความเพลิดเพลินในงาน ถ้าเราใช้ความคิดมันขยับ พอขยับนี้มันจะถอนตัวออกมา

สิ่งที่ถอนตัวออกมา จะเข้าไปทำงานตรงนี้ไม่ได้เลย ถึงว่าอุทธัจจะคือความคิด ข้องใจ เป็นสังโยชน์ตัวหนึ่ง เห็นไหม รูปราคะ อรูปราคะ นี่ความว่าง รูปราคะ ความว่าง รูปราคะก็เป็นความว่าง รูป อรูปมันเป็นความว่างอันหนึ่ง ทำไมมันเป็นสังโยชน์ล่ะ..

สิ่งที่เป็สังโยชน์ เพราะมันเป็นตัวมันใจ สิ่งที่เป็นตัวมัน มันถึงเป็นความมหัศจรรย์ สิ่งนี้มหัศจรรย์ในการประพฤติกปฏิบัติมาก มันติดข้องอยู่ในหัวใจนั้น ถ้าเราใช้

ปัญญามันจะย้อนออกมา มันถึงพอใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันจะย้อนออกมา เราต้องเฝ้าดูย้อนกลับเข้าไปถึงที่สุด มันจะเข้าไปถึงตรงนั้น มันจะพลิกคว่ำไถ่

ใจดวงนี้ต้องทำลาย สิ่งต่างๆ นี่ที่สงวนรักษามา เราต้องทำลายทั้งหมด ทำลายโดยที่ไม่ให้กิเลสมันหลอกนะ ถ้ากิเลสมันหลอกนั้น มันสร้างสภาวะเหมือน สิ่งเหมือนนั้นมันไม่มีเหตุมีผล สิ่งที่ไม่มีเหตุมีผล มันจะถึงกับว่ามันจะเป็นความรู้จริงของใจไม่ได้ เพราะความรู้จริงของใจมันมีเหตุมีผล แล้วมันปล่อยวาง รู้ตามความเป็นจริง เห็นใหม่ ไม่มี ความตั้งเลสงสัย ไม่มีสิ่งใดๆ เศร้าหมองในหัวใจ จะไม่มีสิ่งนี้ตกผลึกอยู่ในหัวใจเลย

ความเคยใจ เห็นใหม่ สิ่งนี้มันเคยใจ มันเคยในหัวใจ สิ่งที่เป็นจรตนิสัยคือความเคยใจของใจแต่ละดวง มีสภาวะสิ่งนี้มา แล้วก็นอนใจมา สิ่งทีนอนใจมา จนเราใช้สภาวะธรรม สภาวะ สัพเพ ชมมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลาย สมาธิก็เป็นอนัตตา ปัญญาก็เกิดดับทุกอย่าง สิ่งนี้เกิดดับ แต่เราประคับประคองใจ เราสร้างสมเพราะเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราปฏิบัติจริง เราไม่ได้ปฏิบัติแบบพิธีกรรม เราปฏิบัติจริง เราถึงต้องพลิกแพลง

ความผิดพลาด ความที่ปฏิบัติไปแล้วมันไม่เป็นไป อันนั้นเป็นครูแล้วเราต้องพลิกแพลงใจ อุบาย วิธีการ การพลิกแพลงหัวใจให้เกิดเป็นสภาวะธรรมของเราเกิดขึ้น ธรรมเป็นส่วนบุคคล สัพเพ ชมมา อนตฺตา มันเกิดขึ้น มันเป็นอนัตตา แต่เราสร้างขึ้นมาจากเป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมนี้เป็นมรรค เห็นใหม่ มันเป็นมรรค เป็นทางอันเอก

สิ่งที่เป็นทางอันเอก นี้ความเพียรชอบ การงานชอบ งาน.. งานในการใคร่ครวญต่างๆ ใคร่ครวญในอะไร ก็ใคร่ครวญในกาย ในจิต สิ่งทีในกายในจิต เพราะความเคยใจนี้มันผูกมัดสิ่งนี้ มันเป็นสายร้อยรัดสิ่งนี้ไว้ตลอด แล้วเราใคร่ครวญขึ้นไปจนเป็นความเห็นของเรา มันเป็นรูปธรรม เป็นความจับต้องได้ นี้มรรคโคใจ ทางอันเอก

ทางอันนี้เราเห็น ทางอันนี้เราสร้างสม ทางอันนี้เรายกขึ้น ทางอันนี้เราทำให้มันกว้างขวางออกไปด้วยปัญญาเราใคร่ครวญออกไป มันจะตัดความเคยใจที่มันผูกมัดสิ่งนี้ขาดเป็นชั้นเป็นตอน เป็นชั้นเป็นตอน นี้มันเป็นปัจเจกตั้ง มันเป็นธรรมที่เกิดขึ้นจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นเห็นสภาวะธรรมแบบนี้ มันถึงไม่ใช่เป็นการเพื่อฝัน

สิ่งที่เป็นามธรรม มันเป็เรื่องนามธรรม เพราะเรื่องของใจ แต่ในการประพฤติปฏิบัติ มันไม่เป็สิ่งที่นามธรรมจนเราจับต้องอะไรไม่ได้ ถ้าสิ่งที่เป็นามธรรมจับต้องไม่ได้ สิ่งนี้จะสื่อความหมายกันไม่ได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นใหม่ ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็พระอรหันต์ แล้วเวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พุทธวิสัย จะเห็นได้หมดว่าผู้ที่ปฏิบัติถึงขั้นไหน ถึงตอนไหน เพราะ! เพราะกิเลสอย่างหยาบมันก็หยาบมาก มันเห็นสภาวะอย่างนั้น พอมันปล่อยอย่างหยาบเข้ามา มันก็มีอย่างกลาง มีอย่างละเอียด อย่างละเอียดสุด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถเห็นสภาวะแบบนั้นได้ พุทธวิสัยเลย

แต่สาวกะ สาวก เห็นใหม่ เวลาครูบาอาจารย์สนทนาธรรม ถ้าพูดถูกต้อง พูดถึงประตู เห็นใหม่ จะเดินจากไหนมาก็ต้องเข้าประตูของอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มรรครวมตัวขนาดไหน กลับออกมาจากอริยสัจ ถ้ามันพูดถูกต้อง นั่นคือความจริงใจ ความจริงของใจแต่ละดวง แต่ละดวง เป็ความจริงขึ้นมา

แต่ถ้าเราเทียบเคียง เห็นใหม่ การประพฤติปฏิบัติด้วยพิธีกรรม เราก็เอาสิ่งนี้เป็พิธีกรรม เราก็พูดโดยพิธีกรรม มันจะเป็พิธีกรรมเฉยๆ มันจะเป็ความจริงไม่ได้ พิธีกรรมนะ เวลาเราเบี่ยงเบน พิธีกรรมนั้นก็ล้มแล้ว

แต่ถ้าเป็ความจริง จะเกิดพายุขนาดไหนพัดไปก็แล้วแต่ ความจริงก็คือความจริง จะมีการเบี่ยงเบน มีการตั้งแง่มุมไหนในการตรวจสอบกัน มันจะตอบถูกต้อง ความถูกต้องคือการเห็นตามความเป็นจริง เห็นใหม่

สิ่งนี้เป็ความจริง เพราะว่าเราได้ทำให้มันขาดออกไป สิ่งที่เป็นนามธรรม จะเป็รูปธรรมจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเห็นสภาวะของธรรมตามความเป็นจริงเกิดขึ้นมาจากในหัวใจ มันถึงเป็ความมหัศจรรย์ใจ ถึงเป็ความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ เรื่องของนามธรรมใจ เรื่องของใจที่ว่ามรรคอริยสัจจั้งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเราเห็นสภาวะแบบนี้ มันถึงเห็นว่าสัมมาสมาธิถึงเป็นความจำเป็นไง ถ้ามีสัมมาสมาธิขึ้นมา มันจะเริ่มเข้าโลกุตตรธรรม ถ้าไม่มีสัมมาสมาธิ เห็นไหม ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ มันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ จะเจโตวิมุตติ หรือปัญญาวิมุตติ มันต้องมรรคสามัคคีเหมือนกัน มันเป็นทางประตูเดียวกัน จะเดินมาสายไหนต้องเข้าประตูตรงนี้

ถ้าไม่เข้าประตูตรงนี้ เหตุผลมันไม่ลงตัว สิ่งที่ไม่ลงตัว นั่นพิธีกรรม สิ่งที่เป็นพิธีกรรมนะ เราสร้างขึ้นมาเป็นพิธีกรรม เราสร้างขึ้นมา เห็นไหม มันเป็นการคาดความหมาย

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ถ้าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมนี้ จะอสุภะ ฐมา อนตุดาทังวานอยู่ในหัวใจ ศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองมาก รุ่งเรืองในหัวใจที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วจะเห็นเรื่องความเป็นความตายนะ เห็นเรื่องการเกิดการตาย

การเกิดการตายของสัตว์โลก จิตปฏิสนธิไปนะ มันหายมาก แล้วการเกิดการตายบนสวรรค์ เห็นไหม เห็นมันเป็นไป การเกิดการตายบนพรหมนี่จะเห็นเลยว่า สภาวะของใจที่ทำลายขั้นธ้ออกหมด มันต้องเกิดเป็นพรหมแน่นอน แล้วเวลามันดับไปแล้ว เกิดในวิมุตติ เห็นไหม เกิดในวิมุตติมันจะไม่มีสิ่งใดเลย มันจะไม่มีสิ่งใด มันจะไม่เสวยสิ่งใด มันอิมเต็มของมันโดยธรรมชาติของมัน

สิ่งที่อิมที่เต็ม พอใจ ถึงเมืองพอ แล้วเมืองพอนั้นจะไม่มีสิ่งใดจะไปทำตรงนั้น การเกิดการตายไม่มี ไม่มีการเกิดอีกแล้ว การเกิดบนสวรรค์บนพรหม มันมีจิตใจ มันมีอวิชชา มีตัวนั้นไปพาเกิด ในเมื่อมีภวาสวะ มีเหตุตัวนี้ เหตุตัวนี้ต้องไปตามผลของเขา ถ้าสร้างเหตุขนาดไหนต้องไปตามผลของเขา

แล้วเราทำลายเหตุออกทั้งหมด เหตุมันไม่มี แล้วมันจะเอาผลมาจากไหน ถ้าเหตุไม่มีถึงเป็นวิมุตติสุขใจ ไม่เสวยสิ่งใดทั้งสิ้น ถ้าไม่เสวย แล้วเอาสิ่งใดมาสื่อกัน ครูบาอาจารย์ตรวจสอบกันได้ยังไง สื่อกันมันก็สื่อกันโดยสมมุติ สมมุติเห็นไหม โดยขั้นนี้ ภารา หเว ปญจกขุณา ชั้นนี้มีอยู่ประจำจิต

เวลาพระอรหันต์ตายนะ ถึงว่า สะ เศษ เศษส่วนไง สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ เศษส่วนคือธาตุขันธ์ เห็นไหม เวลาตายไป ทิ้งเศษส่วน สิ่งนี้ทิ้งออกไป กลับไปหาใจดวงนี้เป็นวิมุตติอยู่แล้ว จะเข้ากลับไปหาวิมุตติ ทิ้งเศษส่วน

แต่เวลาปุถุชนตายนะ ตายไปด้วยความวิตก ตายไปด้วยความกังวล เพราะอะไร เพราะขันธมันเป็นขันธมาร มันยึดใจ สิ่งใดๆ สมบัติก็เป็นของเรา เราประพฤติปฏิบัติควร จะถึงที่สุด มันก็ไม่ถึง เป็นห่วงเป็นอาลัยอาวรณ์ น่าจะมีเวลาประพฤติปฏิบัติต่อ นี่มัน เป็นความคาดความหมาย ความยึดอันนี้มันถึงตายไปพร้อมกับขันธ ตายไปพร้อมกับหัวใจ ตายไปพร้อมกับมารทั้งหมด มันไม่ใช่ตายแบบพระอรหันต์ตาย

พระอรหันต์ตายถึงว่า เพราะมันไม่มีสิ่งใดตาย เพราะกิเลสมันตายจากใจโดยมรรคอรียสังขัจจะความเป็นจริง กิเลสมันตายไปแล้ว ถึงสิ่งใดๆ จะไม่เกิดจากที่นั่นอีกเลย นี่ การประพฤติปฏิบัติโดยสมควรแก่กรรม ตามสภาวะกรรม มันจะเป็นกรรมจริงขึ้นมาในหัวใจ

ถ้าการประพฤติปฏิบัติในการที่ว่าเราทำตามพิธีกรรมนะ กิเลสมันสร้างภาพหลอก มันนำสลคนำสังเวชนะ เราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ แล้วเราก็ดำเนินตามความเป็นจริง เราปฏิบัติจริงๆ นี่แหละ แต่ทำไมหัวใจมันสร้างภาพอย่างนั้นล่ะ?

ถ้าสร้างภาพขึ้นมา มันไม่มีเหตุ มันไม่มีผล ถ้ามันไม่มีเหตุไม่มีผล มันก็เก็บกิเลส ซุกอยู่ใต้พรมไง ซุกอยู่ในหัวใจนี้ไง มันขวางนะ มันขวางขนาดไหน เพราะสิ่งที่เป็นนามธรรม มันเป็นนามธรรม มันก็คือนามธรรมอยู่แล้ว แล้วเราคาดหมายไปมันก็ว่างตามนามธรรมอย่างนั้น

แต่ถ้ามีเหตุผลนะ นามธรรมเหมือนกัน แต่เหมือนรูปธรรม เพราะมันทำลายกัน เวลาว่ามรรคสามัคคีนะ มันจะสามัคคีอย่างไร มันเป็นความมหัศจรรย์นะ สิ่งที่ว่า เป็นตำรา เป็นตำราอย่างหนึ่ง ถ้าเราเป็นสามัคคี แล้วมรรคสามัคคี เห็นไหม มรรค ๘ รวมตัว เป็นหนึ่ง มันจะเป็นหนึ่งได้อย่างไร?

ถ้ามันเป็นหนึ่ง มันก็ไม่สัมปยุตติ มันจะรวมตัวโดยธรรมชาติของมัน ถึงว่าไม่มี สิ่งใดเข้าไปรับรู้ถึงนั้น มันต้องรวมตัว ขณะที่มันรวมตัว มันรวมตัวเข้ามาชำระกิเลสจน

หลุดออกไป เห็นใหม่ จิตนี้มันปล่อยออกมา มันว่างออก มันปล่อยออกมา มันวิ่งว่างออกมา มันจะรู้เลยนะ “ขั้นเป็นขั้น จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์” มันปล่อยวางตามความเป็นจริง เห็นสภาวะแบบนั้น

เวลามันขาดออกไป เห็นใหม่ กายกับจิตแยกออกจากกันโดยธรรมชาติของมัน โลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง ขั้นอันละเอียดคืออสุภะขาดออกไปจากใจ พ้นออกไปจากใจ เห็นสภาวะจิตที่มันพลิกออกไป แล้วก็ฝึกซ้อม ฝึกซ้อมต่อไป ฝึกซ้อมต่อไป จนถึงที่สุด มันว่างหมดเลย จนจับต้องสิ่งนั้นได้ นั่นคือตัวพญามาร สิ่งที่พญามารนี้เข้าวัฏจักร พาใจดวงนี้ทุกข์ยากมาก

มันถึงเทียบเคียงใจ ผู้ที่ดวงตาสว่าง เวลามองสัตว์โลก เห็นใหม่ แล้วเทียบเคียงกลับมา มันจะเห็นขั้นตอนในวัฏฏะ เห็นขั้นตอนของจิตที่ไปเวียนตายเวียนเกิด มันถึงว่าถึงสลดสังเวชด้วย ถึงว่าสภาวะธรรมที่ใจดวงนี้ครองอยู่ด้วย มันถึงมหัศจรรย์ใจ มหัศจรรย์ใจในใจที่ครองธรรมอยู่นั้น มหัศจรรย์ความเห็นของเรา ทำไมความเห็นของเราทำได้ขนาดนี้ ทำมาได้ขนาดนี้เพราะปฏิบัติอย่างไร ปฏิบัติเครื่องดำเนินนะ

สิ่งที่ปฏิบัติเครื่องดำเนิน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงวางไว้ให้ ทาน ศีล ภavana เวลาภาวนาถึงต้องมีข้อวัตรปฏิบัติ เห็นใหม่ มีชุดกฎวัตร ให้จิตนี้ละเอียดเข้าไป เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ให้ตรงกับจิต ตรงกับนิสัยของสัตว์โลกที่จะหาเครื่องดำเนิน

ถ้าเราหาเครื่องดำเนินตรงกับจิต ตรงกับนิสัยของเรา แล้วเราก้าวเดินตามสังขะของเรา เราต้องตั้งสังขะ ตั้งสังขะแล้วทำความเป็นจริงของเรา จะเป็นพิธีกรรมอย่างไร เราทำพิธีกรรม แล้วเราเร่งให้มากกว่านั้น พิธีกรรมจะตามเราไม่ทัน

สิ่งที่เราทำนะ มันทำบ่อยครั้งเข้า มันมีความชำนาญใจ เวลาสมาธิเกิดขึ้น เวลาสมาธิเสื่อม ก็เสื่อมเพราะเราไม่ชำนาญในวสี ถ้าเราชำนาญในวสี มันก็จะตั้งมั่นขนาดนั้น พอตั้งมั่นขนาดนั้น มันแข็ง มันตั้งมั่นขนาดตั้งมั่นมาก เราก็รู้ว่าตั้งมั่นมาก ถ้าไม่ใช่ปัญญา มันก็แก๊กละไม่ได้ ถ้ามันแก๊กละไม่ได้ เราถึงต้องย้อนออกหาทางปัญญา

ถ้าทางปัญญาเกิดขึ้นมานะ มันจะเกิด เห็นใหม่ มันถึงสมบูรณ์แบบใด สมบูรณ์ในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “ปัญญาเท่านั้นชำระกิเลส” แต่ปัญญาต้องมี

สัมมาสมาธิหนุนหลังขึ้นมา มันถึงจะครบเป็นมรรค ๘ ใจ มรรค ๘ เห็นใหม่ “สุกัทัตะ! ศาสนาไหนไม่มีมรรค...”

หรือในการประพฤติปฏิบัติของเรา ทำแต่ความสงบ มันก็เป็นความสงบ มรรคมันครบ ๘ ใหม่ มรรคมันรวมตัวใหม่ ความเพียรชอบใหม่ ถ้ามันไม่ชอบ มันก็เป็นความเพียรของเรา มันหลอกอย่างนั้นไง หลอกจากภายนอกก็หลอกจากภายนอกเข้ามา หลอกจากภายในก็หลอกจากภายใน กิเลสมันหลอกเรานะ คนอื่นหลอกเรามันยังว่าคนอื่นหลอกเรา ใจเราหลอกเราเอง

แต่ขณะที่ว่ามันเห็นจริงสภาวะแบบนี้ มันเห็นของเราเองไง เราต้องเห็นของเราเอง คนอื่นบอกนี่มันยังแบบว่า เขาจะรักเราจริงหรือเขาจะหลอกเรา ก็ยังสงสัยอยู่ แต่ถ้าเราเห็น เราจะเห็นการหลอกของเรา เพราะเราเกิดปัญญา ปัญญาญาณไง ปัญญาญาณเกิดขึ้น ความสว่างของใจเกิดขึ้น เห็นสภาวะแบบนี้ แล้วมันจะตัดขาด ตัดขาดเข้ามา นี่มันถึงเป็นความจริงของใจใจ มันถึงว่าเป็นความสมบูรณ์แบบของศาสนาพุทธเรา เพราะมันมีมรรค มันถึงมีผล

สิ่งที่มรรคของเรา เราก็ต้องสร้างของเราขึ้นมา สร้างจากสภาวะของหัวใจนี้แหละ สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้สำคัญมาก สำคัญเพราะมันทวนกระแสเข้ามา สิ่งที่เป็นนามธรรมแล้วส่งไปตามกระแสโลก นั่นกิเลสมันหลอก หลอกให้ส่งออก

คนเรามีความคิด มีปัญญา คนนั้นประเสริฐ ประเสริฐถึงว่าใช้ปัญญาและความคิดออกไปทางโลก เห็นใหม่ มีชื่อเสียง มีเกียรติคุณต่างๆ นั่นเป็นชื่อเสียงของโลก มีชื่อเสียงขนาดไหนก็ต้องดับตาย ต้องตายธรรมชาติของมัน

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเราเข้ามานะ ครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในป่าในเขา ไม่สนใจกับสิ่งใดๆ เลย แต่เวลาแสดงธรรม เห็นใหม่ เทวดา อินทร์ พรหม มาฟังธรรมอย่างนี้ มันไม่ใช่เฉพาะโลกรับรู้นะ ๓ แดนโลกธาตุรับรู้สภาวะธรรมจากใจดวงนั้น ใจดวงนั้นละเอียดอ่อน มีความสุขอยู่ในใจดวงนั้น แล้วเทวดา อินทร์ พรหมก็ไม่เห็นสภาวะแบบนี้ เขาจะอยู่ในภพละเอียดขนาดไหน เขาก็ไม่เห็นใจของเขาหรอก เพราะใจของเขาไปปฏิบัติในสภาวะแบบนี้

พอครูบาอาจารย์แสดงธรรม หรือมาฟังธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
สภาวะแบบนี้ยื้อนเข้ามา ถึงเห็นสภาวะตามความเป็นจริงใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณของโลก
นั่นคือการให้เป็นเหยื่อ ให้เราคิด ชื่อเสียงเกียรติคุณของธรรม อยู่ในป่าในเขา สงบนิ่ง
เงียบในใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะเป็นความจริงจากใจดวงนั้น เอวัง